

Fimmtudaginn 17. mars 1994.

Nr. 189/1993.

Guðfinna Sigurgeirsdóttir

(Viðar Már Matthíasson hrl.)

gegn

Búnaðarbanka Íslands

vegna þrotabús Kolbeins Ögmundssonar

(Ólafur B. Árnason hrl.)

Kaupmáli. Riftun. Gjöf. Gjaldþrot. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Garðar Gíslason og Hjörtur Torfason og Ingibjörg Benediktsdóttir, settur hæstaréttardómari, og Guðmundur Jónsson, fyrrverandi hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. maí 1993. Hún gerir þær dómkröfur, að endurgreiðslukrafa stefnda verði felld niður eða stórlega lækkuð. Áfrýjandi krefst málskostnaðar úr hendi stefnda.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Fram er komið, að Kolbeinn Ögmundsson, eiginmaður áfrýjanda, andaðist hinn 14. október 1991.

Af hálfu stefnda er fallið frá því, að riftunarkrafa hans taki til húsgagna, búsáhalda og búsmuna samkvæmt skrá þeirri, sem fylgdi kaupmála áfrýjanda og eiginmanns hennar frá 14. janúar 1985. Þá er af hálfu stefnda fallið frá varakröfu, sem höfð var uppi í héraði.

Af hálfu áfrýjanda er ekki vefengt, að eiginmaður hennar hafi gerst sjálfskuldarábyrgðarmaður að þeim fjárskuldbindingum dóttur þeirra og tengdasonar, sem lýst er í héraðsdómi.

Fram er komið, að áfrýjandi veðsetti íbúðina að Reykjavíkurvegi til tryggingar skuld við Landsbanka Íslands samkvæmt veðskuldaþréfi, er hún gaf út 28. apríl 1987 að beiðni tengdasonar síns, Eðvarðs Reynis Guðbjörnssonar. Þá er og fram komið, að gjaldþrotaskiptum lauk í búi Eðvarðs Reynis 27. apríl 1987, án þess að nokkuð fengist upp í lýstar kröfur.

Pegar litið er til þessa og að öðru leyti til aðdraganda að gerð

kaupmála þess, sem fjallað er um í málinu og lýst er í aðilaskýrslu áfrýjanda, þykja ekki vera fullnægjandi skilyrði til að fella niður eða lækka kröfu stefnda samkvæmt 65. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978 þrátt fyrir erfiðar aðstæður áfrýjanda. Verður ekki hjá því komist að staðfesta niðurstöðu héraðsdómara um riftun á þeirri gjöf til áfrýjanda á íbúðinni á 2. hæð að Reykjavíkurvegi 50 í Hafnarfirði, sem fólst í umræddum kaupmála, er skráður var 2. júlí 1985, og um skil á íbúðinni til stefnda.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð :

Rift er gjöf Kolbeins Ögmundssonar til áfrýjanda, Guðfinnu Sigurgeirsdóttur, á íbúð á 2. hæð að Reykjavíkurvegi 50 í Hafnarfirði samkvæmt kaupmála, dagsettum 14. janúar 1985, en skráðum 2. júlí 1985.

Áfrýjandi skili eigninni til stefnda, Búnaðarbanka Íslands vegna þrotabús Kolbeins Ögmundssonar.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

S é r a t k v æ ð i Hjartar Torfasonar

Pegar áfrýjandi og eiginmaður hennar gerðu með sér kaupmála, höfðu þau verið í hjúskap sem næst 48 ár og átt langvarandi fjárhagslega samstöðu. Íbúð þeirra að Reykjavíkurvegi 50 í Hafnarfirði var hin eina eign þeirra, er verulegu skipti, og var skrásett hjúskapareign mannsins. Samkvæmt kaupmálanum átti hún að verða einkaeign og séreign áfrýjanda, og verður honum ekki gefið annað efni, þegar virt er, hvort honum megi rifta á grundvelli 51. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978. Á hinn bóginn er skylt að líta til hjúskaparsögu hjónanna, þegar leitað er skýringar þess, að kaupmálinn var gerður, og til þeirrar staðreyndar, að íbúðin var heimili þeirra. Blasir þá við, að í gerð kaupmálans fólst meðal annars eindregin viðurkenning þess, að íbúðin hafi í reynd verið sameign hjónanna, en ekki einka-

eign mannsins. Er slík viðurkenning ótvírætt meðal þess, sem heimilt er að gæta við mat samkvæmt 65. gr. laganna á sanngirni endurgreiðslu við riftun og atvikum, er hana varða.

Ef við það er miðað, reynir hér á það álitaefni, hvort rétt sé að ætlast til þess af áfrýjanda, að hún skili þrotabúi eiginmannsins meira en helmingi af verðmæti íbúðarinnar. Samanburður við ákvæði laga nr. 20/1923 um réttindi og skyldur hjóna varðandi heimili fjölskyldunnar leiðir og að sama efni. Samkvæmt þeim þarf atbeina beggja hjóna til að veðbinda íbúð þeirra, þótt hún sé hjúskapareign annars einvörðungu. Sú skuldakrafa, sem mál þetta er risið af, var ekki tengd veðsetningu, heldur persónulegri ábyrgð eiginmannsins, og reyndi ekki á um það, hvort áfrýjandi væri samþykkt henni. Kröfueigandinn öðlaðist óskoraðan rétt á hendur eiginmanninum, en á sviði 65. gr. gjaldþrotalaga verður heimilt að spyrja, hvort hann eigi að njóta þess að öllu leyti gagnvart áfrýjanda, að ákvæði laga nr. 20/1923 til verndar heimilinu náðu ekki til kröfunnar.

Í máli þessu liggja ekki fyrir nákvæmar upplýsingar um verðmæti íbúðarinnar á þeim tíma, er Kolbeinn Ögmundsson tókst á hendur þær fjárskyldur gagnvart Búnaðarbanka Íslands, sem hér skipta máli og urðu orsök að gjaldþroti hans. Ekki hefur verið sýnt fram á, að þær hafi samsvarað meira en hálfu verðmætinu, og sýnist ekki varhugavert að miða við hið gagnstæða. Voru skuldbindingar hans í öndverðu þá ekki umfram það, sem eignir hans leyfðu, þótt byggt væri á þeirri forsendu til samanburðar, að hann ætti íbúðina að hálfu á móti áfrýjanda.

Samkvæmt ákvæðum kaupmálans um séreign fólst í honum gjöf frá eiginmanninum til áfrýjanda í skilningi 51. gr. laga nr. 6/1978. Með vísan til skrásetningartíma kaupmálans verður að fallast á það með héraðsdómara, að honum skuli rift eftir kröfu þrotabús Kolbeins Ögmundssonar, sbr. niðurlagsákvæði 2. mgr. þessarar laga-greinar.

Varðandi endurgreiðslu til þrotabúsins á grundvelli þeirrar riftunar er á það að líta, að umrædd íbúð er enn í umráðum áfrýjanda, sbr. 64. gr. laga nr. 6/1978. Á henni hvílir veðskuld frá fyrri tíð, sem búið er í ábyrgð fyrir, ásamt nýju veðbandi, sem áfrýjandi lagði á hana með veðskuldabréfi til Landsbanka Íslands 28. apríl 1987, er

hún gaf út í þágu dóttur sinnar og tengdasonar og ætlaðist til, að þau greiddu niður. Var upphafleg fjárhæð þess 799.000 krónur. Hefur þessari veðsetningu ekki verið mótmælt af hálfu búins. Um búið liggur það fyrir, að Búnaðarbankinn er þar eini kröfuhafinn.

Ljóst er, að krafa um endurgreiðslu í peningum á verðmæti íbúðarinnar yrði í engu samræmi við greiðslugetu áfrýjanda sjálfrar, sem hefur tekjur sínar af ellilífeyri. Er ekkert kunnugt um, hver úrræði hún eigi til að mæta kröfunni, önnur en að skila íbúðinni. Þrátt fyrir aðstæður hennar verða ekki talin skilyrði til þess, þegar á allt er litið, að fella endurgreiðslukröfuna niður á grundvelli 65. gr. laga nr. 6/1978. Þau sanngirnissjónarmið, sem þar er til höfðað, leiða hins vegar til þess, að lækka beri kröfuna með því markmiði, að áfrýjanda megi koma að nokkru gagni. Eins og málið liggur fyrir, er eðlilegt að veita því þá úrlausn, að íbúðinni verði skilað til stefnda á þeim grundvelli, að áfrýjandi eigi kröfu í búið til helmings af andvirði hennar, og komi byrðin af veðskuld hennar við Landsbankann á móti þeim helmingi, eftir því sem við á, þótt veðsetningunni hafi ekki verið mótmælt fremur en fyrir segir. Er þetta niðurstaða mín um efni málsins.

Ég er sammála öðrum dómendum um málskostnað.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 29. apríl 1993.

I.

Mál þetta, sem dómtekið var 16. þessa mánaðar, hefur Búnaðarbanki Íslands, útibúið á Akureyri, kt. 490169-3509, vegna þrotabús Kolbeins Ögmundssonar, kt. 060708-3639, Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, höfðað fyrir dóminum með stefnu, birtri 16. nóvember 1988, á hendur Guðfinnu Sigurgeirsdóttur, kt. 260212-2819, Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær, að rift verði gjafagerningi samkvæmt kaupmála milli Kolbeins og stefndu, sem dagsettur sé 14. janúar 1985 og þinglýstur 2. júlí 1985, um íbúð þeirra að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, og að íbúð þeirra, sem afhent er með kaupmálanum, svo og öðrum eignum þar greindum verði skilað í samræmi við 64. gr. laga nr. 6/1978, en til vara er þess krafist, að stefnda greiði skaðabætur, að fjárhæð kr. 2.000.000.00, eða aðra lægri fjárhæð að mati réttarins auk dráttarvaxta skv. 10. gr. vaxtalaga frá 17.9.1987 til greiðsludags. Þá er krafist málskostnaðar úr hendi stefndu.

Af hálfu stefndu eru þær dómkröfur gerðar, að endurgreiðslukröfur

stefnanda, þ.e. kröfur um afhendingu á íbúð stefndu að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, eða skaðabótakröfur allt að kr. 2.000.000,00 verði felldar niður og stefnandi verði dæmdur til að greiða stefndu málskostnað samkvæmt málskostnaðarreikningi og að við ákvörðun málskostnaðar verði tekið tillit til þess, að stefndu er skylt að greiða söluskatt á málflutningsþóknun lögmanns síns.

Af hálfu stefndu er dráttarvaxtakröfu stefnanda í varakröfu, sem fyrst kom fram í munnlegum málflutningi 16. þessa mánaðar, mótmælt sem of seint fram kominni.

Sáttaumleitanir dómsins báru eigi árangur.

Í máli þessu var aðalkrafa stefndu upphaflega sú að málinu væri vísað frá dómi. Málflutningur um frávísunarkröfuna fór fram 30. mars 1989 og 12. apríl s.á. var kröfunni hrundið með úrskurði dómsins.

Með dómi Hæstaréttar 22. janúar sl. var dómi bæjarþings Hafnarfjarðar, sem upp var kveðinn 1. desember 1989, vísað heim í hérað til munnlegs málflutnings og dómsuppsögu að nýju.

II.

Stefnandi kveður málavexti þá, að á árinu 1984 hafi Kolbeinn Ögmundsson tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð gagnvart Búnaðarbanka Íslands, útibúinu á Akureyri, á skuldabréfi, sem út gefið hafi verið að dóttur hans, Kolbrúnu, nnr. 5664-3303, og tengdasyni hans, Eðvarði Reyni Guðbjörnsyni, nnr. 1692-6329, og vegna einkafyrirtækis þeirra, Tískuverslunarinnar Sifjar, nnr. 7514-2544. Skuldbinding þessi hafi þá verið kr. 600.000,00 að höfuðstól. Við þetta hafi Kolbeinn bætt annarri sjálfskuldarábyrgð í víxilformi, kr. 300.000,00, snemma árs 1985.

Þann 2. júlí 1985 hafi Kolbeinn og stefnda skrásett kaupmála, þar sem svo sé fyrir mælt, að íbúð, sem þau eigi að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, svo og öll húsgögn og búsáhöld, sem þau eigi, svo og þeir búsmunir, sem þau síðar eignist, skuli vera séreign stefndu.

Kaupmáli þessi er dagsettur 14. janúar 1985 og skrásettur 2. júlí sama ár. Hann er svohljóðandi:

„Við undirrituð hjón, Guðfinna Sigurgeirsdóttir og Kolbeinn Ögmundsson, bæði til heimilis að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, sem gengum að eigast árið 1937 og höfum lifað saman í hjúskap síðan og haft með okkur félagsbú að öllu leyti, gerum með okkur svofelldan kaupmála:

KAUPMÁLI

1. Íbúð sem við eigum að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, ásamt meðfylgjandi lóðarréttindum, skal vera séreign mín, Guðfinnu Sigurgeirsdóttur, og hjúskapareign okkar óviðkomandi.

Ég undirrituð, Guðfinna Sigurgeirsdóttir, tek að mér greiðslu eftirfarandi veðskulda, sem hvíla á íbúðinni Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði:

Á 1. veðrétti vísitölutryggð skuld við Landsbanka Íslands, samkv. veðbréfi dagsettu 7. febrúar 1979, lán F-20: Framreiknað kr. 188.070,70. Aðrar veðskuldir hvíla ekki á eigninni.

2. Húsgögn öll og búsáhöld, sem við eigum, svo og þeir búsmunir, sem við síðar eignumst, skulu vera séreign mín, Guðfinnu Sigurgeirsdóttur, og hjúskapareign okkar óviðkomandi. Meðfylgjandi er listi um helstu húsgögn og búsáhöld.

3. Að öðru leyti fer um fjármál okkar lögum samkvæmt.

4. Kaupmála þennan skal skrá í kaupmálabók bæjarfógetaembættisins í Hafnarfirði.

5. Öllu framangreindu til staðfestingar eru nöfn okkar rituð hér undir í votta viðurvist.“

Stefnandi kveður Kolbein hafa gert sig algerlega eignalausán að formi til með kaupmálanum, en hann hafi hins vegar að sjálfsögðu notið alls hagráðis af eignum þessum áfram.

Stefnandi kveður kröfum Búnaðarbankans varðandi framangreindar ábyrgðir ekki hafa verið sinnt og hafi bankinn því orðið að leita til dómstólanna með þær. Bankinn hafi í fyrstu haldið að sér höndum og boðið upp á samkomulag, en þar sem hvorki Kolbeinn né aðrir skuldarar samkv. dómsáritunum hafi gert neitt í þeim málum, hafi farið svo að beðið var um fjáránám hjá Kolbeini. Þá hafi ekki fundist neinar eignir þar í hans nafni, en fram hafi þá komið framangreindur kaupmáli.

Þá hafi ekki verið um aðra möguleika að ræða en biðja um gjaldþrota-skipti og hafi gjaldþrotaúrskurður verið kveðinn upp í skiptarétti Hafnarfjarðar 26. mars 1987.

Á skiptafundi 11. ágúst 1987 var Búnaðarbanka Íslands veitt málshöfðunarheimild.

Við aðalmeðferð máls þessa var hvorki tekin skýrsla af stefndu né eiginmanni hennar, Kolbeini. Hins vegar hafa skýrslur þeirra fyrir skiptarétti Hafnarfjarðar verið lagðar fram svo og skrifleg aðilaskýrsla stefndu. Aðilaskýrslunni er ekki mótmælt sem óstaðfestri af hálfu stefnanda.

Aðspurður fyrir skiptarétti kvað Kolbeinn gerð kaupmálans ekki hafa verið í því skyni að gera sig eignalausán. Ákvörðunin um gerð kaupmálans hafi verið milli þeirra hjóna og hafi hún komið til áður en hann hafi látið

telja sig á að undirgangast ábyrgðarskuldbindingarnar. Hann kvað ekkert sérstakt tilefni hafa verið til gerðar kaupmálans enda hafi þá ekki verið komið til tals að hann gengi í ábyrgðir fyrir dóttur sína.

Stefnda skýrði svo frá fyrir skiptarétti, að þau hjón hafi verið búin að tala um það í mörg ár að gera kaupmála. Af því hafi þó ekki orðið. Þá kvað hún engar sérstakar ástæður hafa legið að baki gerðar kaupmálans.

Í hinni skriflegu aðilaskýrslu stefndu, dagsettri 29.9.1987, kveður hún það hafa verið um 1970, sem þau hjón hafi byrjað að ábyrgjast ýmsar fjárskuldbindingar fyrir tengdason sinn, Eðvarð Reyni Guðbjörnsson, og dóttur, Kolbrúnu Kolbeinsdóttur. Lengi framan af hafi þau ekki orðið fyrir útgjöldum vegna þessara ábyrgða, en á árunum 1983 og 1984 hafi ábyrgðirnar fyrir Eðvarð aukist og hafi Kolbeinn verið nánast í öllum tilvikum einn ábyrgðarmaður, en ekki hún. Þau hafi rætt um gerð kaupmála, en ekkert orðið úr því fyrr en í janúar 1985. Þau hafi þá ekki vitað, að kröfur þær, sem Búnaðarbanki Íslands fari með, væru gjaldfallnar. Gerð kaupmálans hafi sonur þeirra, Gísli, annast. Hann sé ekki löglærður. Þau hafi öll talið, að nægjanlegt væri að gera kaupmálann og ekki þyrfti að skrá hann til þess að hann öðlaðist réttaráhrif. Það hafi þeim ekki orðið ljóst fyrr en síðar og hafi þá verið farið með hann til skráningar.

Þá kveður hún þau hjón hafa skuldbundið sig fyrir nokkru til þess að greiða fyrir Eðvarð og Kolbrúnu lán, sem tryggt sé með veði í íbúð þeirra að Reykjavíkurvegi 50. Fjárhæð þess hafi upphaflega verið kr. 400.000,00, en sé nú orðin kr. 800.000,00, og þurfi þau að greiða kr. 40.000,00 á þriggja mánaða fresti, en lánið sé til 10 ára. Greiðslur þessar séu það þungar að þau geti engan veginn bætt á sig frekari greiðslum. Hún kveður samanlagðar mánaðartekjur þeirra hjóna nema kr. 63.900,00 (september 1987).

Samkvæmt fram lögðum gögnum munu þær ábyrgðir, sem Kolbeinn gekkst undir á sínum tíma og rekja má þetta til, annars vegar hafa verið vegna sjálfskuldarábyrgðar hans á skuldabréfi, að fjárhæð kr. 600.000,00, út gefnu 9.4.1984, með fyrsta gjalddaga 22.5.1985, og hins vegar vegna útgáfu hans á víxli, að fjárhæð kr. 300.000,00, þann 6.5.1985, með gjalddaga 22.5.1985, allt vegna áðurgreindrar tískuverslunar dóttur sinnar og tengdasonar.

Samkvæmt yfirlitum Búnaðarbankans, dagsettum 15.4.1993, sem fram voru lögð við málf lutning, námu vanskil skuldabréfsins þann dag kr. 4.957.132,60 með dráttarvöxtum og vanskil vegna víxilsins kr. 2.572.548,70 með dráttarvöxtum eða vanskil samtals kr. 7.529.681,30.

III.

Af hálfu stefnanda eru dómkröfur á því byggðar, að kaupmálinn sé greinilega pro forma og eingöngu atlaður til þess að koma eignum undan aðför kröfuhafa. Þrotamaður njóti alls hins sama hagræðis af þessum eignum og hann hafi áður gert, og hljóti það að teljast mjög óvenjulegt, að maður, sem náð hafi þessum aldri og sé eðlilega hættur að vinna, skuli gera kaupmála um íbúð, sem þau hjón eigi eða kunni að eignast. Þá fari stefnda ekki leynt með það í aðilaskýrslu sinni í fyrra málinu, að ástæða kaupmálans hafi verið auknar ábyrgðir, sem þrotamaður hafi verið í. Henni hafi því mátt vera ljóst, hvernig málum var háttað, og að hér hafi verið um riftanlegar ráðstafanir að ræða.

Samkvæmt reglum 51. gr., 2. mgr., gjaldþrotalaga nr. 6/1978 megi krefjast riftunar gjafagernings til nákominna, ef gjöfin hafi verið afhent 6–24 mánuðum fyrir frest dag, nema þrotamaður hafi verið gjaldfær eftir afhendinguna.

Þrotamaður í þessu tilviki hafi orðið gersamlega eignalaus eftir afhendinguna, eins og málskjöl beri með sér.

Frestdagur hafi verið 18.11.1986. Kaupmálinn hafi verið skráður 2. júlí 1985 og hafi hann ekki öðlast gildi fyrr en frá þeim degi, sbr. 38. gr. og 80. gr. laga nr. 20/1923, sbr. og 30. gr., 1. mgr., sömu laga.

Þá sé ljóst, að stefnda vissi vel um það, að þrotamaður, Kolbeinn, átti engar eignir eftir til greiðslu skulda vegna ábyrgða eftir gerð kaupmálans og þess gjafagernings, sem í honum fólst.

Þá sé einnig ljóst, að í þessu tilfelli eigi 64. gr. gjaldþrotalaga beint við. Verðmætin séu ennþá til og því hægt að skila þeim. Það beri að gera ef annar aðila krefjist þess.

Stefnandi kveður hliðsjón vera hafða af kröfu bankans á hendur þrotamanni í sambandi við varakröfuna, þar sem krafist er bóta eftir 62. gr. gjaldþrotalaga og beri þá að hafa í huga, að stefndu hafi frá upphafi verið kunnugt um riftanleika þessara ráðstafana, sem gerðar voru með kaupmálunum.

IV.

Af hálfu stefndu eru þær kröfur gerðar að fella beri kröfu stefnanda niður eða lækka hana mjög verulega með vísan til 65. gr. laga nr. 6/1978. Í því sambandi er á það bent, að stefnda hafi tekjur, sem naumast nægja til framfærslu hennar og greiðslu áhvílandi veðskulda af íbúð stefndu. Í því sambandi er vísað í fram lögð skattframtöl. Óhugsandi sé, að stefnda geti greitt nokkrar fjárhæðir til stefnanda, enda myndi það þýða, að hún yrði að leysa upp heimili sitt og leita ásjár opinberra aðila. Heimild 65. gr. til niðurfell-

ingar kröfu sé beinlínis til nota í slíkum tilvikum. Það eigi alveg sérstaklega við þegar kröfuhafi sé stór peningastofnun eins og Búnaðarbanki Íslands, en í slíkum tilvikum sé ekki hægt að benda á neinn einstakan aðila, sem verði fyrir beinu tjóni af því að krafan fái ekki greidd. Þá hafi stefnda og þrotamaður ekki haft neinn ávinning af fjármunum þeim, sem stefnandi lánaði Eðvarði Reyni Guðbjörnssyni í þágu atvinnurekstrar hans.

Af hálfu stefndu er lögð áhersla á það að stefnda sé 81 árs gömul og hér takist því á fjársterkasti banki landsins og gamall ellilífeyrisþegi.

Varðandi kröfu um lækkun greiðsluskyldu stefndu er á það bent af hálfu stefndu, að sé riftun byggð á 51. gr. laga 6/1978, beri að byggja endurgreiðslukröfu á 62. gr. eða 64. gr. sömu laga. Samkvæmt síðastnefndu ákvæðunum beri riftunarþola einvörðungu að greiða þá auðgun, sem hin riftanlega ráðstöfun hafi fært viðkomandi. Sú fjárhæð sé hámark hinnar peningalegu endurgreiðslukröfu stefnanda.

Þá eigi meint fjárkrafa stefnanda einnig að lækka um þær fjárhæðir, sem hann kunni að fá greitt við úthlutun úr þrotabúi Tískuverslunarinnar Sifjar og þrotabúum Eðvarðs Reynis Guðbjörnssonar og Kolbrúnar Kolbeinsdóttur, en umræddir aðilar hafi verið aðalskuldarar að skuldbindingum þeim, er Kolbeinn hafi verið ábyrgðaraðili að. Þá verði stefnandi að bera hallann af því, ef hann hafi ekki lýst kröfum í framangreint þrotabú.

Af hálfu stefndu er talið að framangreind rök eigi að leiða sjálfstætt til lækkunar á fjárkröfu stefnanda auk þess sem nýta beri lækkunarheimild 65. gr. laga 6/1978.

Í munnlegum málflutningi var af hálfu stefndu lögð á það áhersla, að ósönnuð væri grandsemi stefndu við gerð kaupmálans og ætti því ekki við í máli þessu að hafna kröfu um niðurfellingu kröfu eða lækkun á þeim grundvelli.

Niðurstaða dómsins.

Ágreiningslaust er með aðilum að umrædd ráðstöfun þrotamanns, Kolbeins Ögmundssonar, er fólst í áðurgreindum kaupmála hans og stefndu, sé gjöf í merkingu 51. gr. laga nr. 6/1978, þar sem hlutlægum skilyrðum þeirrar greinar var fullnægt og sé því um riftanlega ráðstöfun að ræða í skilningi sömu greinar. Kolbeinn Ögmundsson varð ógjaldfær við afhendingu þeirra verðmæta, sem í kaupmálanum getur, með hliðsjón af þeim ábyrgðum, sem hann hafði þá gengist undir. Því hefur ekki heldur verið haldið fram af hálfu stefndu eða reynt að leiða það í ljós að svo hafi ekki verið þrátt fyrir ráðstöfunina.

Aðalágreiningur málsaðila er um það, hvort lagaskilyrði séu fyrir því að

fella fjárkröfu stefnanda niður eða lækka hana á grundvelli 65. gr. laga nr. 6/1978.

Það fer ekki á milli mála, ef litið er til efnahags og aldurs stefndu, eins og ráða má af gögnum málsins, að það myndi valda stefndu verulegri röskun fjárhagslega, ef kröfur stefnanda yrðu teknar til greina og dóminum fullnægt. Á hinn bóginn verður að hafa það í huga að riftunarreglur gjaldþrotalaga eru settar til að tryggja það, að markmið gjaldþrotalaganna náist, þ.e. jafnræði kröfuhafa við úthlutun eigna búsins.

Með hliðsjón af því markmiði og í samræmi við viðurkennd lögskýringarsjónarmið verður að varast of rúma skýringu á ákvæðum eins og því, sem mælt er fyrir um í 65. gr. gjaldþrotalaga því að ella væri hætt á, að raskað væri þeim tilgangi, sem lögunum er ætlað að ná. Þá má ætla að rúm lögskýring á þessu tiltekna lagaákvæði kynni að veikja almennt viðskiptaöryggi.

Við gerð umrædds kaupmála lá ljóst fyrir, að Kolbeinn Ögmundsson hafði undirgengist ábyrgð á fjárskuldbindingum þriðja aðila gagnvart lánardrottnum þess síðarnefnda og var þá jafnframt ljóst að Kolbeinn gæti ekki staðið við þær ábyrgðir ef á reyndi. Þá kemur það berlega fram í aðilaskýrslu stefndu, að ákvörðun um gerð kaupmálans hafi verið tekin, er ábyrgðir Kolbeins á fjárskuldbindingum þargreindra aðila fóru að aukast. Þegar þetta er haft í huga verður að telja að stefnda hafi ekki getað talist vera í góðri trú, er hún fékk umræddar eignir afhentar með kaupmálanum. Dómurinn telur því skilyrði til að beita 65. gr. ekki vera fyrir hendi í máli þessu vegna ofangreindrar huglægrar afstöðu stefndu, enda verður að telja að skilyrði í umræddri 65. gr., „og önnur atvik leiða til hins sama“, sé samkvæmt framansögðu ekki fyrir hendi.

Samkvæmt ofanskráðu verða kröfur stefndu um niðurfellingu eða lækkingu kröfu stefnanda ekki teknar til greina, hvorki á grundvelli 65. gr. gjaldþrotalaga né vegna annarra þeirra atvika, sem af hálfu stefndu eru tilgreind og dómurinn telur að ekki komi til álita í máli þessu.

Samkvæmt framanskráðu fellst dómurinn á þá kröfu stefnanda að gjafagerningi þeim, sem fólst í afhendingu Kolbeins Ögmundssonar á hjúskapareignum sínum til stefndu samkvæmt áðurgreindum kaupmála, skuli samkvæmt 2. mgr. 51. gr. laga nr. 6/1987 rift. En upplýst þykir að umrædd íbúð að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, var hjúskapareign Kolbeins Ögmundssonar.

Samkvæmt framanskráðu er niðurstaða dómsins sú samkvæmt 64. gr. laga nr. 6/1978, að dæma ber stefndu til að skila til stefnanda vegna þrotabús Kolbeins Ögmundssonar hjúskapareignum Kolbeins Ögmundssonar, sem stefndu voru afhentar með kaupmálanum, dagsettum 14. janúar 1985,

þ.e. íbúðinni að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, og húsgögnum og búsaðhöldum samkvæmt fylgiskjali kaupmála.

Eftir atvikum þykir rétt að ákveða að hvort málsaðila beri sinn kostnað af málarekstrinum.

Finnbogi H. Alexandersson héraðsdómari kveður dóminn upp.

D ó m s o r ð:

Rift er gjöf Kolbeins Ögmundssonar til stefndu, Guðfinnu Sigurgeirsdóttur, á íbúð á 2. hæð að Reykjavíkurvegi 50, Hafnarfirði, og húsgögnum og búsaðhöldum í kaupmála þeirra, dagsettum 14. janúar 1985, en skráðum 2. júlí 1985.

Stefnda, Guðfinna Sigurgeirsdóttir, skili til stefnanda, Búnaðarbanka Íslands, vegna þrotabús Kolbeins Ögmundssonar ofangreindum eignum.

Málkostnaður fellur niður.
